

ΑΝΔΡΟΝΙΚΗ Κ. ΚΟΥΚΚΙΔΟΥ

Ἡ Ἀνδρονίκη Κ. Κουκκίδου, τὸ γένος Ἰατροπούλου, γεννήθηκε στὶς Σαράντα Ἐκκλησίαι τὸ 1893. Ἔμαθε τὰ πρῶτα γράμματα στὴν πατρίδα της, μεγάλο φωτεινὸ πνευματικὸ κέντρο τῆς περιφέρειας. Οἱ γονεῖς της ἐπιθυμοῦντες νὰ δώσουν ἀνώτερη μόρφωση στὰ παιδιά τους (ἐξὸν ἀπὸ τὴν Ἀνδρονίκη εἶχαν καὶ τέσσερα ἀγόρια, πὺν ἔγιναν ἔπειτα διδάσκαλοι καὶ καθηγηταί), μετοίκησαν στὴν Ἀδριανούπολη πὺν εἶχε γυμνάσιο καὶ ἔπειτα στὸ προάστειο τῆς Καραγάτς. Ἡ Ἀνδρονίκη ἐσυνέχισε τὶς σπουδές της στὸ προάστειο καὶ κατόπι στὴν Ἀδριανούπολη, στὸ Ζάππειο. Στὰ 1906 πῆρε τὸ δίπλωμά της. Καὶ ἔπειτα ἐσπούδασε στὸ Ἀρσάκειο τῶν Ἀθηνῶν, ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἀπεφοίτησε τὸ 1913 ἀριστοῦχος. Μία ἀκατανίκητη κλίση τὴν ἐσπρωχνε ἀπὸ τότε ν' ἀφιερῶσει τὴ ζωὴ της στὴν ἐκπαίδευση τῶν μικρῶν παιδιῶν. Οἱ καθηγηταί της διέκριναν σ' αὐτὴν τὴ γεννημένη παιδαγωγό: — «Ἐσύ, παιδί μου, τῆς ἔλεγαν, ἔχεις ψυχὴ διδασκάλισσας καὶ θέσε τὸ ταῖντο σου στὴν ὑπηρεσία τῆς πατρίδος». Καὶ πραγματικὰ ἡ Ἀνδρονίκη, ἀφοῦ ἐπὶ ἓνα διάστημα παρέδωκε ἰδιαίτερα μαθήματα, διορίσθηκε τὸν Δεκέμβριο τοῦ 1916 διευθύντρια τοῦ προτύπου δημοτικοῦ σχολείου τοῦ Λιδασκαλείου Θηλέων Θεσσαλονίκης. Πόσο εὐδοκίμησε στὸ ἔργο της ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὴν μεγάλη προτίμηση πὺν εἰδειχναν οἱ γονεῖς. Παιδιά ἔκλαιαν, διότι δὲν εἶταίριαζε νὰ εἶναι στὴν τάξη της.

Ἀρχαία
ἑλληνική
λαογραφία
ἱστορία
θεολογία
Αθ. τ. Σ.
1939-40
2306-7

Ἀνδρονίκη Κ. Κουκκίδου.

Γιὰ λόγους οἰκογενειακοῦς παραιτήθηκε. Συγχρόνως ὁμως δὲν ἐσταμάτησε τὶς παιδαγωγικὲς μελέτες της. Παντρεμένη πιά ἀπὸ τὸ 1920 βρέθηκε στὸ Παρίσι τὸν Αὐγούστο τοῦ 1923. Μόλις πάτησε τὸ πόδι της στὴν πρωτεύουσα τῶν μεγάλων φώτων, καταπιάστηκε εὐθὺς μὲ νέα συστηματικὴ σπουδὴ. Ἐγγράφηκε στὸ Ἰνστιτοῦτο Ψυχολογίας (παιδαγωγικὸ τμῆμα) τῆς Σορβόννης. Μολονότι πιασμένη ἀπὸ σπιτικὲς φροντίδες, δὲν παραμέλησε καθόλου τὶς μελέτες της. Δὲν ἔλειψε ποτὲ ἀπὸ τὰ μαθήματα, ἀλλ' οὔτε ἀκόμη ἀπὸ τὶς πρακτικὲς ἀσκήσεις πὺν γίνονταν σὲ μακρινὰ μέρη, ἀκόμη καὶ ἔξω ἀπὸ τὸ Παρίσι, ὅπως π. χ. σ' ἓνα πρότυπο δημοτικὸ σχολεῖο τῆς Βουλῶνης ἐπὶ τοῦ Σηκουάνα. Ἀφοῦ ἐπῆρε τὸ δίπλωμα τοῦ Ἰνστιτοῦτου τῆς Ψυχολογίας, κατευθύνθηκε στὴ Γενεύη, γιὰ ν' ἀφιερῶθῃ σ' ἀκόμη ἀνώτερες παιδαγωγικὲς σπουδές. Ἐγγράφηκε στὴν ἑακουσμένη σ' ὅλον τὸν κόσμον παιδαγωγικὴ ἀκαδημία—τὸ Ἰνστιτοῦτο τῶν Παιδαγωγικῶν Σπουδῶν (Ρουσσώ), πὺν ἔξαρκτάται ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιο τῆς Γενεύης. Ἐφοίτησε δυὸ χρόνια καὶ παρουσίασε τοῦτο τὸ πρῶτό-

τυπο : "Έκαμε συνεχείς παρατηρήσεις ¹⁾ επάνω στο παιδάκι της που το είχε μαζί της—παρατηρήσεις που άρχιζαν σχεδόν από τη γέννησή του έως την εποχή των σπουδών της στη Γενεύη. Από τις παρατηρήσεις αυτές που είχαν ως αντικείμενο όλη τη ζωή του παιδιού — πνευματική, αισθηματική, ήθικη — έχρησιμοποίησε ό,τι έχρημαζόταν για να γράψει μιὰ διατριβή με θέμα : «Τὸ παιδικὸ παιχνίδι». Τὸ δέυ-
τατο παρατηρητικὸ πνεύμα της ἔκαμε ἐντύπωση στους καθηγητὰς της. Δὲν ἐδίστα-
σαν νὰ τῆς ποῦν ὅτι, ἂν ἡ διατριβὴ της υπεβάλλετο γιὰ τὴν ἀπόκτηση διπλώμα-
τος διδακτορίας, εἶχαν τὴν ὑποχρέωση νὰ τῆς τὸ χορηγήσουν. Τόσο καθαρὸ φῶς οἱ
παρατηρήσεις αὐτὲς—κατὰ τὴν κρίση τῶν καθηγητῶν—ἔχυσαν στὴ σκοτεινὴ ἀκόμη
ψυχολογία τῶν μικρῶν παιδιῶν.

"Ἐτσι ἐπῆρε ἀπὸ τὴν Γενεύη τὸ δίπλωμα τοῦ Ἰνστιτούτου Ρουσσῶ (δίπλωμα Παιδαγωγικῶν Σπουδῶν) καὶ τὰ εἰδικὰ πιστοποιητικὰ σπουδῶν (πειραματικῆς ψυ-
χολογίας, σχολικῆς ὀργανώσεως, ἐκπαιδύσεως ἀνωμάτων παιδιῶν καὶ πειραματι-
κῆς παιδαγωγίας) τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Γενεύης (Faculté des Sciences). Μετὰ
ταῦτα, ἀκούραστη καὶ πάλι, ἄρχισε τὶς παιδαγωγικὰ ἐπισκέψεις της στὴ Γαλλία,
στὴν Ἑλβετία καὶ στὸ Βέλγιο, γυρεύοντας νὰ διαμορφώσει στὸ πνεύμα της τὸ τέ-
λειο πρότυπο σχολεῖο. Καὶ κατέληξε σὲ θετικὰ συμπεράσματα. Ἰδρύσε τὸ σχολεῖο
της ὅπως τὸ ὄνειρευόταν στὸ Παρισινὸ προάστειο Κλαμάρ. Συγχρόνως ἡ Σορβόννη
τῆς ἐπέτρεπε κατ' ἐξίαιρηση λόγῳ τῆς σπουδαιότητος τῶν παρατηρήσεών της ἐπάνω
στὸ παιδί της, νὰ γράψει γιὰ τὴν ἀπόκτηση τοῦ τίτλου τῆς διδάκτορος ἐναίσιμο
διατριβὴ με θέμα : «Ἡ προσωπικότης τοῦ παιδιοῦ».

"Ἐπεδόθη μετ' ἀμετρο ζῆλο στὴν ὀργάνωση τοῦ σχολείου της. Στὸ Γαλλικὸ Ὑ-
πουργεῖο τῆς Παιδείας, ἀπὸ τὸ ὁποῖο εἶχε ζητήσει τὴν ἄδεια, τὴν ἐκοίταξαν πε-
ρίεργα. Πῶς μιὰ ξένη, καὶ μάλιστα προερχομένη ἀπὸ τὴν ἀμαθὴ Ἀνατολή, ἐρχόταν
νὰ διαπαιδαγωγήσει τοὺς εὐρωπαίους; Ἐνας ἀγὼν διεξήχθη ἀποκρυσταλλωμένος
σὲ μιὰ μακρὰ ἀλληλογραφία μεταξὺ τοῦ ὑπουργείου καὶ αὐτῆς ὡς ἰδρυτρίας. Στὸ τέ-
λος ὁ τότε ὑπουργὸς κ. Ντε Μονζί βρῆκε τρόπο καὶ ἐπέτρεψε τὴν ἰδρυση. "Ἐνας
ἐπιθεωρητὴς τοῦ Ὑπουργείου ἐπισκέφθη τὸ σχολεῖο καὶ τῆς εἶπε : «Ἐργασθῆτε καὶ
μεῖς εἴμαστε μαζί σας».

Τὸ σχολεῖο πραγματικὰ ἦταν μοναδικὸ σ' ὅλη τὴν περιφέρεια. Κτισμένο ἐπάνω
σ' ἓνα ἕνσωμα, εἶχε εὐρύχωρες αἰθουσες (σχολικὰ ὄργανα τῆς νέας ἀγωγῆς καὶ εὐ-

1) Οἱ παρατηρήσεις αὐτὲς περιλαμβάνουν ὅλον τὸν ψυχικὸ κόσμον τοῦ παιδιοῦ. Τὸ παρακολουθοῦν ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ποὺ ζεῖ τὸν τρόπον τινὰ σὰν φυτὸ καὶ ἔπειτα φθάνοντας στὴ νόηση καὶ στὴ συνείδητὴ αἰσθησι, σημειώνει ὅλον ἐν μεγαλύτερη τὴν ἐξέλιξή του. Ἄρ-
χιζαν ἀπὸ τὸ ζῦπνυμα τοῦ παιδιοῦ καὶ ἐπεξετείνοντο σ' ὅλη τὴν ἡμέρα, ἕως τὴν ὥρα τοῦ
ἕπνου του. Τὸ παιδί δὲν ἔπαιρνε καμμιάν ἰδέα. Σὲ μιὰ μέρα ἔφθαναν νὰ πάρουν ἔκταση
τριῶν καὶ τεσσάρων σελίδων. Οἱ εἰδικοί, ὁ κ. H. Wallon, συγγραφεὺς καὶ καθηγητῆς
τοῦ Κολλεγίου τῆς Γαλλίας στὴν ἔβρα τῆς Ψυχολογίας τοῦ Παιδιοῦ καὶ ὁ κ. J. Piaget,
συγγραφεὺς, διευθυντῆς τοῦ Διεθνoῦς Γραφείου Ἐκπαιδύσεως καὶ καθηγητῆς στὸ Ἰνστι-
τούτο Ρουσσῶ, ἔκριναν ὡς σπάνια τὴν ἐργασία αὐτὴ ποὺ ἀποτελεῖται ἀπὸ πολλὰς χιλιά-
δες φύλλα μεγάλου σχήματος καὶ ποὺ μπορεῖ νὰ θῶσι ἀφορμὴ σὲ πολλὰ παιδαγωγικὰ
βιβλία, διότι γιὰ τὴν ἐκτέλεσή της ἦσαν ἐνωμένες ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ ἀγάπη. Χαρακτηρι-
στικὰ ἐπὶ τοῦ προκειμένου εἶναι τὰ συλλυπητήρια ποὺ ἀπήρθευσε στὴν οἰκογένεια τῆς ἀπο-
θανούσης ὁ κ. καθηγητῆς H. Wallon. Ἰδοὺ τί γράφει : «Εὐχομαι νὰ ἔχη ἀντιληφθῆ πρό
τοῦ θανάτου της πόσο ἐγὼ ὁ ἴδιος ἀνεγνώριζα σ' αὐτὴν τὶς ἰκανότητες τῆς καρδιάς καὶ
τῆς νοημοσύνης, ποὺ ἀπαιτοῦνται γιὰ τὴν παρακολούθηση τῆς ψυχολογίας τοῦ παιδιοῦ».

ρυχωρότατο κήπο—ροδῶνα à la française, ἄλλος, δενδρόκηπο, λαχανόκηπο, πρασιές). Ἀνώτερος καθηγητής τοῦ Λυκείου Μισελὲ ἐμπιστεύθηκε τὸ παιδί του στὸ σχολεῖο της. Ὁ τότε καθηγητὴς τῆς Σορβόννης καὶ σήμερα τοῦ Κολλεγίου τῆς Γαλλίας κ. Η. Wallon, ἀφοῦ τὸ ἐπεσκέφθη, ἐσημείωσε : «Ἐδτυχημένα τὰ παιδιά τὰ ὅποια φοιτοῦν στὴν φωτόλουστη αὐτὴ σχολὴ μὲ τὸν γεμάτο τριαντάφυλλα κήπο της. Τὰ εἶδα νὰ ἐργάζονται, νὰ χορεύουν, νὰ τραγουδοῦν καὶ νὰ παίζουν ὑπὸ τὰς ὁδηγίας μελιχίου καὶ προσηνοῦς προσωπικοῦ». Ἡ Ἀνδρονίκη παρατηροῦσε ἀδιάκοπα τὰ παιδιά, ἔπαιρνε σημειώσεις καὶ ἔδινε ὁδηγίες στὶς Γαλλίδες διδασκάλισσες.

Ἄλλ' ἡ ὑγεία της ἄρχισε πιά νὰ σημειώνει κάποιον κλονισμό. Ὑποχρεώθηκε νὰ διαλύσει τὸ σχολεῖο ἔχοντας τὴν ἐλπίδα ὅτι γυρίζοντας στὸ γλυκὺ ἑλληνικὸ κλίμα θὰ ξανάβρισκε τὴν ὑγεία της. Ἐφθασε στὰς Ἀθήνας τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1935. Στὸ νοσοκομεῖο ἔπαθε παραπληγία. Καὶ ἔμεινε καρφωμένη στὸ κρεβάτι μέχρι τοῦ θανάτου της. Ἀπὸ τὸ ψηλὸ σπῆτι της, ἀπάνω ἀπὸ τὴν Δεξαμενὴ, ἔχαιρε τὸ θεῖο θαῦμα τῆς Ἀττικῆς μὲ τὴ μεγάλη λαχτάρα νὰ τὸ ἀπολαύσει μιά μέρα ἀπὸ πολὺ κοντά, πηγαινόντας παντοῦ μὲ τὰ πόδια της.

Δὲν ἔπαυσε ποτὲ νὰ ἐλπίζει στὴ θεραπεία της καὶ νὰ ἐκδηλώνει ἓνα ἀδάμαστο ἠθικὸ—παράδειγμα τὸ ἄρθρο της ποὺ ἐδημοσιεύθηκε στὴν Ἑστία (25 Σεπτεμβρίου 1938) καὶ στὸ ὅποιο ἔδινε ὁδηγίες γιὰ τὴν ἐνίσχυση τοῦ νευροψυχικοῦ τόνου τοῦ Ἑλληνοῦ. Καταγινόταν συγχρόνως στὶς παιδαγωγικὰς μελέτες της. Ἐδημοσίευε ἄρθρα σὲ διάφορα δημοσιεύματα (στὸ «Παίδι», στὸ «Ἐλεύθερο Βῆμα») καὶ ἦταν ἔτοιμη νὰ ξαναρχίσει τὴν ἐνεργὸν παιδαγωγικὴ θράση της, μετακινουμένη μὲ ἀμαξάκι. Ἀπέθανε τὴν 25 Ἰουλίου 1939.

Ἡ Θράκη πενθεῖ γιὰ τὸ χάσιμο της καὶ ἡ ἑλληνικὴ ἐπιστῆμη γιὰ τὴν ἀφραστη ἐργάτρια της, ποὺ σὰ μέλισσα δούλευε καὶ σκεπτόταν ἀδιάκοπα καὶ ἄρρωστη ἀκόμα. Τὸ Ἀρχεῖον Θράκης κάμνει τὸ πνευματικὸν της μνημόσυνο μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι γιὰ τὴ μνήμη τῆς γυναίκας αὐτῆς ὅπως καὶ γιὰ τὸ περισπούδαστο ἔργο της θὰ ἐπιτευχθῆ καὶ καλλίτερο, εἰς τὸν Ζ' τομὸν θὰ δημοσιευθῆ λαογραφικὴ ἐργασία της ἀπὸ τὴν Ἀδριανούπολη.

ΣΟΥΛΤΑΝΙΩ ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

(Πρεσβυτέρα)

Εἰς ἡλικίαν 98 ἀπέθανεν ἡ γιὰ τῆς Θράκης Σουλτανιώ Παπαχριστοδούλου πρεσβυτέρα ἐν Ν. Σμύρῃ καὶ ἐκηδεύθη σεμνοπρεπῶς τὴν 30 Ὀκτωβρίου 1939. Ἡ ἀποθανούσα, μητέρα τοῦ διευθυντοῦ τοῦ «Ἀρχείου Θράκης» Πολυδ. Παπαχριστοδούλου, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν σπουδῶν τῶν παιδιῶν της ἔζησε συνεχῶς ἐν Ἀθήναις, ἐν τούτοις ἠσθάνετο βαθύτατα τὸν ἐκπατρισμόν τῶν Θρακῶν καὶ πάντοτε καὶ μέχρι τῶν τελευταίων ἡμερῶν της, ὠμίλει περὶ τῆς Θράκης καὶ αὐτὴν ἐσκέπτετο.

Ἀπέθανε μὲ τὴν εὐχαρίστησιν ὅτι ἀφίνει ἕξ υἱούς—ἐκ τῶν ἐπτά ποῦ ἔφερον εἰς τὸν κόσμον—καὶ ὄνομα ἀγαθόν. Τὸν Παπαχριστόδουλον, ἱερατεύσαντα ἐπὶ 40 συναπτὰ ἔτη εἰς τοὺς Σαράντα—Μάρτυρας, ἐκήδευσεν ἡ ἰδία πρὸς 32 ἐτῶν ἐν Σαράντα—Ἐκκλησίαις εἰς ἡλικίαν 75 ἐτῶν.

Τὸ χῶμα τῆς Ἀττικῆς ἄς τῆς εἶναι ἐλαφρόν.

Η ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ